

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЯК ГЕОПОЛІТИЧНИЙ ФАКТОР ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ США

GLOBALIZATION AS A GEOPOLITICAL FACTOR OF FOREIGN POLICY OF USA

Петрінко В.С.,

*кандидат політичних наук,
доцент кафедри політології і державного управління
Ужгородського національного університету*

Статтю присвячено актуальній тематиці у сфері глобалізації та геополітики, зокрема Сполученим Штатам Америки як суб'єкту «номер один» світової політики.

У викладі основного матеріалу дослідження аналізується всесвітній процес глобалізації та зовнішня політика США в XX – початку XXI ст. У статті глобалізація розглядається як перемога й панування американських цінностей, що забезпечуються та підтримуються суспільною дихотомією, котра проявляється в поєднанні системи нео-ліберальної економічної практики та програми політичної демократизації, які вийшли за межі геопростору США. Поширення американською державою ліберально-демократичних цінностей по всьому світу призводить до того, що вони стають загальносвітовими та зумовлюють сьогодні життя людей у багатьох регіонах планети. Проведення глобальної демократизації та поширення ідеології лібералізму стали одними із проявів загальносвітowego процесу глобалізації та відповідають нинішнім імперіалістичним інтересам США, котрі зацікавлені у політичній та ідеологічній експансії. Сприяння Америкою процесу демократизації суспільств і поширенню ліберальної ідеології як призводить до посилення глобалізації, так і робить її різноплановою. Економічна, політична, ідеологічна, культурна, соціальна, а останнім часом і військова глобалізація стали знаряддям зовнішньої політики Сполучених Штатів у процесі американізації планетарного геопростору.

Насамкінець автор доходить висновку, що Сполучені Штати у світі проводять імперську зовнішню політику, будуючи власну імперію залежних «держав», використовуючи в цьому всесвітній процес глобалізації. Глобалізація й зовнішня політика США – процеси взаємопов'язані. Сама глобалізація в усіх її різновидах відбувається в рамках імперіалістичних інтересів Америки. Глобалізація є інструментом американської геополітики, новітньою формою колоніалізму супердержави.

Ключові слова: глобалізація, геополітика, зовнішня політика, імперський інтерес, політична глобалізація, економічна глобалізація, ідеологічна глобалізація, культурна глобалізація, взаємозв'язок, США.

The article is devoted to topical issues in the field of globalization and geopolitics, in particular to the United States of America as the “number one” actor of world politics.

The main material of the study analyzes the world process of globalization and US foreign policy in the XX – early XXI centuries. In the article, globalization is seen as the victory and domination of American values, provided and supported by a social dichotomy, which is manifested in the combination of a system of neoliberal economic practices and programs of political democratization that go beyond US geographical space. The spreading of liberal-democratic values by the American state around the world leads to the fact that they are becoming global and determine the lives of people in many parts of the world today. Carrying out global democratization and spreading the ideology of liberalism have become one of the manifestations of the world process of globalization and correspond to the current imperialist interests of the United States, which are interested in political and ideological expansion. America's assistance in the process of democratization of societies and the spreading of liberal ideology leads to the strengthening of globalization itself and makes it multifaceted. Economic, political, ideological, cultural, social, and, more recently, military globalization have become instruments of United States foreign policy in the process of Americanization of planetary geographical space.

The author concludes that the United States pursues an imperial policy in the world, building its own empire of dependent “states”, using for this aim the process of globalization. Globalization and US foreign policy are interrelated processes. Globalization itself, in all its forms, takes place within the framework of the imperialist interests of the United States. Globalization is an instrument of American geopolitics, the latest form of the superpower colonialism.

Key words: globalization, geopolitics, foreign policy, imperial interest, political globalization, economic globalization, ideological globalization, cultural globalization, relationship, USA.

Постановка проблеми. На зміну попереднім широкомасштабним захопленням геопростору прийшла нова форма геополітичного підпорядкування територій – глобалізація. Цей нинішній загальносвітовий процес, що розпочався у фінансово-економічній сфері, все більше переходить у політичну сферу, де під впливом ліберальної політичної ідеології формується світова політика. Ще в стародавні часи, коли людина вийшла за межі власної замкнутої ойкумени, були створені

перші імперії, що спрямовувалися до формування «всесвітньої» імперії, чи то військово-політичним шляхом, чи то економічним. Ця імперська інтеграція проходить через усю історію людства та доходить до сьогодні у вигляді тієї ж таки глобалізації. Однак внутрішній потяг до панування нікуди не зник. «Імперіалістична воля є завжди воля до світового існування. Через боротьбу, через розбрат імперіалізм усе-таки сприяє об'єднанню людства» – писав свого часу Микола Бердяєв

[1, с. 119]. У другій половині ХХ ст. та на початку ХХІ ст. імперіалістична воля до світового панування особливо проявилася в лідера західного світу – Сполучених Штатів Америки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами розуміння сутності глобалізації, започаткованої ще дослідженнями Т. Левітта і Р. Робертсона в кінці ХХ ст., в різних її проявах займалась значна кількість учених. Так, серед іноземних західних авторів, які досліджували питання глобалізації у контексті політичних перетворень у світі й державах, слід виділити Б. Андерсона, З. Бжезінського, У. Бека, Д. Белла, Е. Гелнера, Т. Лоуї, М. Маршалла.

Серед численних досліджень російських науковців, що займалися процесами глобалізації, можна виділити таких авторів, як Е.А. Азроянц, Б.А. Богомолов, А.П. Бутенко, А.Г. Володін і Г.К. Широков, В.А. Михайлов і В.С. Буянов, В. Дахін, Г.Г. Дилигенський, Г.А. Зюганов, В.Л. Іноземцев, Карапетян Л.М., Кастельс М., Клименко А.Ф., Койчув Т., Косолапов Н.А., В. Кузнєцов, А.І. Неклеса, Н. Петров, Н. Симонія, В.І. Спирідонова, Г.А. Трофименко, А.І. Уткін, Г.С. Хозін, М.А. Чешков та інші російські автори, посилання на яких буде в тексті статті.

Дослідженням проблем глобалізаційних процесів, імперської політики й американського гегемонізму займалися такі українські вчені: Р. Войтович, А.Г. Гольцов, А.І. Кудряченко, Т.О. Кулінич, А.С. Лясота, О.В. Матвеев, Г.В. Миськів, С.І. Мошківська, С. Наумкін, М.О. Патляя, І.О. Поліщук, Ф.М. Рудич, В.М. Співак, Є.М. Суліма, В.О. Храмов, О.А. Шевчук, М.А. Шепелєв, С.О. Шергін [2].

Формулювання цілей статті. Мета статті – дослідження взаємозв'язку геополітичного виміру світового глобалізаційного процесу із зовнішньою політикою США.

Для вирішення означеної мети даного наукового пошуку перш за все потрібно конкретизувати поняття «глобалізація» та її типів відповідно до поставленої мети; проаналізувати поняття «імперіалізм» та «імперська політика» Сполучених Штатів у поєднанні з процесами глобалізації в ХХ – на початку ХХІ ст.

Виклад основного матеріалу дослідження. Після появи в 1983 р. самого терміну «глобалізація», вжитого Т. Левітом у статті «Глобалізація ринків» у журналі «Гарвард бізнес ревію», яким він позначив злиття ринків окремих продуктів, що вироблялися окремими корпораціями, розпочалися наукові дослідження цього суспільно-політичного й економічного процесу, який охопив усю планету. Так, у 1992 р. Р. Робертсон оприлюднив власну концепцію глобалізації [3, р. 173–175]. Починаючи з 90-их рр. ХХ ст. термін «глобалізація» набув широкого розповсюдження

в науковій літературі, що своєю чергою наповнило його багатьма варіантами змісту.

Натепер вчені розуміють процес глобалізації як: 1) інтенсифікацію транскордонних економічних, політичних, соціальних і культурних зв'язків; 2) історичний період (чи епоху), який настав після завершення холодної війни; 3) трансформацію світової економіки, що спрямовується анархією фінансових ринків; 4) триумф американської системи цінностей, який забезпечується комбінацією неоліберальної економічної програми з програмою політичної демократизації; 5) ортодоксальну ідеологію, що настоює на логічній і неминучій кульмінації сильних тенденцій працюючого ринку; 6) технологічну революцію; 7) нездатність національних держав впоратися з глобальними проблемами, котрі потребують глобальних рішень [4, с. 154–155]. Зазначимо, що нас у цьому дослідженні цікавить саме четвертий варіант розуміння глобалізації як триумф американських цінностей, забезпечених поєднанням системи неоліберальної економічної практики та програмою політичної демократизації. Реалізація цих складників давно вже вийшла за межі геотерії Сполучених Штатів.

Ретроспектива всієї історії зовнішньої політики США характеризується агресивністю західного експансіонізму держави-хижака. Так, уже на кінець ХVІІІ ст. перший президент США Джордж Вашингтон назвав молоду республіку «імперією, що піднімається», а Р. Елстайн констатував той факт, що Сполучені Штати «зародилися як імперія по самій своїй суті, імперська держава, що розширюється» [5, с. 91–92]. Ця тенденція до розширення американської держави поступово трансформувалася й у сутність поняття «глобалізація» як процесу розширення взаємозв'язків і взаємозалежності у системі взаємодій «людина – держава – суспільство – регіони світу» [6, с. 27] та розширення зв'язків між регіонами світу [7, с. 107] до такого рівня, на якому стає можливим створення уніфікованого світового правопорядку та світових органів економічного і політичного управління [8, с. 398]. Це поступова трансформація світу в єдину планетарну зону, де, по суті, безперешкодно будуть переміщуватися капітали, товари, послуги, люди, будуть розповсюджуватися ліберально-демократичні ідеї та розвиватимуться глобальні політичні й економічні інститути управління світом.

Крім того, відповідно до Концепції глобальних процесів глобалізація є процесом становлення імперії нового типу, що передбачає світове панування та функціонування апарату всесвітнього управління [9, с. 3]. Такою імперією нового типу у світі, після падіння соціалістичного табору, очолюваного СРСР, стали Сполучені Штати Америки, які стали наддержавою та гегемоном світової політики в кінці ХХ – початку ХХІ ст. Домінуючи

в економічній, військовій, технологічній, космічній, інформаційній, культурній сферах суспільного життя, ця країна стала головним провідником процесу глобалізації у світовому масштабі, що в дійсності є вестернізацією, тобто американізацією планетарного геопростору.

Поширюючи у світі ідеї ліберальної демократії, парламентаризму, західних зразків побудови держави (наприклад, політичні системи багатьох латиноамериканських країн ідентичні політичній системі США) та владних відносин, федералізму, розвитку та посилення інтеграційних процесів, Сполучені Штати проводять політичну глобалізацію. Вона осмислюється з такими поняттями, як всесвітнє демократичне правління, світове громадянське суспільство, загальні правові принципи і норми [10, с. 107]. У політичній і особливо в економічній сфері глобалізація найбільше проявляється у зростанні інтеграційних процесів [11, с. 4] і утворює середовище, в якому діють держави [12, с. 18], серед яких беззаперечним лідером є США. Саме нинішня політична глобалізація характеризується домінуванням Сполучених Штатів та існуванням мережі урядових і неурядових зв'язків [13, с. 62].

Крім політичної глобалізації, США є послідовним провідником у світі також і ідеологічної та культурної глобалізації. Оскільки ідеологічна глобалізація представляє собою поширення по всій земній кулі універсальних ідеологій, ідей і цінностей, то, на думку багатьох науковців, пануючою на сучасному етапі людського розвитку стає ідеологія лібералізму, з її ідеями, цінностями, принципами та постулатами [7, с. 107]. А що ж стосується культурної глобалізації, то це процес виникнення та поширення «світової культури», котра ототожнюється з масовою культурою і в першу чергу з американською (наприклад, кіноіндустрія Голлівуду, поп-зірки шоу-бізнесу тощо). Цей тип глобалізації проявляється в культурній експансії Заходу, що включає активне поширення масової культури по цілому світу [14, с. 12; 13, с. 122].

Що ж стосується економічної глобалізації, то вона визначається як виникнення глобальної економіки, в якій національні економіки є взаємозалежними та об'єднаними, а межі національних економік не є важливими. Вона означає посилення інтеграції країн світу та їхніх економік, стирання національних кордонів, інтенсивні масові міграції, розвиток глобальної ринкової економіки, зростання кількості та впливу транснаціональних корпорацій (ТНК), створення широкої розгалуженої банківської та фондової системи світу. Для неї характерні: значне зростання транскордонного руху товарів, послуг, капіталу й інтенсифікація обміну інформацією і технологіями. Економічна глобалізація формує матеріальний базис для розвитку всіх інших її типів [13, с. 57; 16, с. 14].

Глобалізація як процес сама по собі не існує. Процесом завжди хтось керує, управляє. Тому використання Сполученими Штатами, як домінуючої країни у світі, глобалізації у вигляді «ширми», прикриття для своїх вузькоєгоїстичних інтересів щодо проведення фактично імперської зовнішньої політики по відношенню до слабкіших держав є звичним протягом усього періоду XIX–початку XXI ст. Чому саме імперської зовнішньої політики? Та тому, що, виходячи з етимології самого поняття «імперіалізм» або «імперська геополітика», – «це експансіоністська політична могутня держава, що спрямована на розширення сфери свого політичного, економічного, культурного панування у світовому геопросторі чи значній його частині. Така політика полягає у встановленні прямого (формального) чи латентного (неформального) контролю над іншими країнами. Внутрішня імперська геополітика спрямована на забезпечення політичного, економічного, культурного панування «центру» над регіонами, а в окремих випадках – титульної нації над іншими етнічними спільнотами» [8, с. 462–464].

Імперіалізм – це політика держави, що спрямована на: 1) підпорядкування власним потребам інших держав; 2) здійснення глобального чи регіонального політичного, економічного, ідеологічного та культурного впливів; 3) розширення впливу на країни та регіони світу через встановлення контролю над ними; 4) втручання у внутрішні справи інших держав [17; 18].

У цілому ж як історія зовнішньої політики, так і сучасна геополітика США цілком відповідає вказаним критеріям, відтак є імперською. Починаючи вже з проголошення доктрини Монро в 1823 р., Сполучені Штати розпочали втілювати імперську геостратегію в життя, заявивши про своє право на контроль над державами Західної півкулі як сфери виключно тільки їхніх інтересів, усуваючи інтереси європейських держав у цьому регіоні.

На кінець XIX ст. держсекретар США Р. Олні в 1895 р., інтерпретуючи доктрину Монро, заявив про беззаперечну необхідність американського арбітражу стосовно будь-якого конфлікту в Західній півкулі [5, с. 102]. Доктрина Олні суттєво доповнила доктрину Монро, що відкрило шлях Сполученим Штатам до застосування силової дипломатії, апробованої вперше на геопросторі Карибського басейну. Стосовно латиноамериканських держав американський президент Теодор Рузвельт у 1903 р. проголосив політику «великого кийка», яка у поєднанні зі стратегією фінансового контролю (або «дипломатії долара») поступово перетворили ці країни на протекторати США. Так, вже до 1918 р. під повний американський фінансовий контроль потрапили 11 із 12 латиноамериканських держав, фактично позбавивши їх економічної та політичної самостійності.

Випробувані на латиноамериканських країнах методи геополітичної експансії США, які за сутністю та всіма параметрами є імперськими відносинами (метрополія – колонія), надалі, у ХХ ст., спрямовувалися і на весь світ, у тому числі й на матір-Європу.

У ХХ ст. концептуальним підґрунтям імперської геополітики Сполучених Штатів стала проголошена в кінці ХІХ ст. держсекретарем Дж. Хеєм доктрина «відкритих дверей». Ця політика зводилася до комплексу зовнішньополітичних і військових заходів, спрямованих на те, щоб «відкрити» фінансово-економічні та політичні системи інших країн для відповідного американського проникнення. Ця доктрина вимагала, щоб американські компанії отримали безперешкодний доступ до іноземних ринків, могли торгувати там і експлуатувати їхні ресурси [5, с. 105]. Доктрина «відкритих дверей» стала «м'яким» доповненням воєнної інтервенції, до якої активно вдавалися Сполучені Штати у процесі геополітичного розширення власної імперії.

У другій половині ХХ ст., особливо в період «холодної війни», США ще більше прагнули реалізації власних імперіалістичних інтересів, які з'явилися в них ще на початку століття. З 50-их років наступив період жорсткої боротьби США за реалізацію власних імперіалістичних інтересів. Одним із ключових був геополітичний інтерес в експансії, що поширювалася б на всю планету в побудові імперської схеми «метрополія – колонія». Правляча еліта США намагалася та намагається поширити на весь світ дію основних американських доктрин – «відкритих дверей», «Плану Далеса» (1945 р.), «Плану Баруха» (1946 р.), «Плану Маршалла» (1947 р.), «дипломатії долара», а також «осідлати», підпорядкувати власним інтересам сучасний геополітичний процес всесвітньої глобалізації.

На нашу думку, процес глобалізації та імперська зовнішня політика США взаємопов'язані процеси. Глобалізація в усіх її типах відбувається в рамках імперіалістичних інтересів Сполучених Штатів, які з розпадом радянської системи прагнуть одноосібно панувати у світі, створюючи тим самим монополарний світоустрій.

У межах глобалізаційного процесу наявне поєднання динаміки світового розвитку із заявленими та практично підкріпленими претензіями США на спрямування такого розвитку, тобто лідерство (а по можливості та необхідності – пряме домінування) у ньому [19, с. 141]. Сполучені Штати уніфікують світ, цілеспрямовано перебудовують його згідно з американським стандартом (і не завжди це погано) та намагаються встановити свою гегемонію й лідерство у світовій політиці. Саме для цього вони й використовують процес глобалізації планетарного простору.

Проблеми глобалізації стали вже питаннями повсякденного політичного життя й управління для американського політикуму [19, с. 160]. Спрямування поступу загальносвітових процесів, одним із яких і є глобалізація, становить сутність імперіалістичного інтересу Сполучених Штатів. Управління процесом глобалізації – стратегічна мета США. Так, 42-ий президент США Білл Клінтон заявляв: «Глобалізація – це Америка» [11, с. 9], що свідчить про взаємозв'язок імперіалістичних інтересів США з процесом глобалізації та реалізації власних інтересів у світі.

Світовій глобалізації сприяє й саме формування імперій. Так, вагомим кроком до становлення єдиного, глобалізованого світу є створення атлантично-європейської (західної) імперії з центром у Сполучених Штатах. Це закономірний наслідок глобалізації, що сприяє політичній інтеграції та уніфікації американо-європейського геопростору. Для цього потрібно подолати дріб'язкову, «середньовічну» роздрібленість європейської самосвідомості й геоторії і передусім німецьку та французьку політично-континентальну самоідентичність.

США забезпечують американським корпораціям доступ на ринки іноземних держав із подальшою торгівлею та використанням місцевих ресурсів, що вписується у рамки сучасного процесу силової глобалізації, котрий спрямовується значною мірою Штатами. У більшості транснаціональних компаній переважає американський капітал [20]. Тому саме розширення впливу та значимості американських ТНК є одним із стратегічних інтересів США у нинішньому столітті, а вони ж своєю чергою відстоюють американські інтереси, панують на світових ринках і є одними з головних режисерів економічної глобалізації.

Стратегічна мета Сполучених Штатів – побудова єдиного, глобалізованого гомогенного світу. Америці в такому світі відводиться роль політичного, економічного й культурного, навіть планетарного центру, чому й сприяє процес глобалізації. Широка експансія латентного типу в різних галузях і сферах людської діяльності за межами американського геопростору призводить до уніфікації життя за єдиними принципами та стандартами, що, по суті, відповідає логіці глобалізації та врешті-решт полегшує життя людей.

Згідно з стратегічними планами американського істеблішменту, широкомасштабна глобалізація повинна призвести до життя людей згідно з єдиними ліберально-демократичними принципами, ідеалами і концепціями. Поширення Американською державою ліберально-демократичних цінностей по всьому світу в період після Другої світової війни й донині призводить до того, що вони стають загальносвітовими й зумовлюють сьогодні життя людей у багатьох регіонах

планети. Проведення глобальної демократизації та поширення ідеології лібералізму стали одними із проявів загальносвітового процесу глобалізації та відповідають нинішнім імперіалістичним інтересам США, котрі зацікавлені у політичній та ідеологічній експансії. Сприяння Америкою процесу демократизації суспільств і поширенню ліберальної ідеології призводить як до посилення глобалізації, так і робить її різноплановою.

Все більше людей у світі живуть згідно з принципами демократичного суспільства й ідеології лібералізму, що є результатом реалізації Сполученими Штатами власних імперіалістичних планів і стратегій. Через зростання «попиту» у світі (особливо після розпаду «соціалістичного табору») на демократію та лібералізм зростає авторитет США як «центру демократії» та головного глобалізатора у світі. Вплив Штатів на «старі» та «молоді» демократії й надалі залишається вагомим і загальноновизнаним. Американізація, котра відповідає інтересам Сполучених Штатів і здійснюється за їх підтримки, є складовим елементом глобалізації й одночасно є такою масштабною, що деякі вчені ототожнюють американізацію з глобалізацією [20].

Одним із проявів загальносвітового процесу політичної глобалізації є створення регіональних і міжнародних організацій та посилення їхнього впливу на світову політику. Так, якщо на початку ХХ ст. у світі нараховувалось 37 міждержавних організацій, то на кінець ХХ ст. їх стало вже близько 300, що становить реальну інфраструктуру нового світоустрою. Часто одними із засновників регіональних і міжнародних організацій стають Сполучені Штати Америки. Деякі з цих організацій, особливо в євроатлантичному регіоні, створюються відповідно до інтересів США та за їх підтримки (наприклад, фінансової). Через регіональні та міжнародні організації Штати намагаються посилити свій вплив на інші держави, котрі входять до сфери американських інтересів.

Сполучені Штати бажають побудови неоліберальної імперії, а при глобалізації вони енергійно проєктують своє лідерство на різні регіони планети та намагаються об'єднати світ під своїм керівництвом [21, с. 200, 202]. Імперська політика США не заміщує собою неоліберальну глобалізацію, активну участь у просуванні якої беруть Сполучені Штати, а доповнює її, використовуючи всі переваги домінантного статусу на планеті. Держави, які потрапляють у сферу американської геополітики, стають залежними від США, та водночас Штати стають дещо залежними від них, що відповідає глобалізації, яка призводить до зростаючої взаємозалежності у світі. Загалом поєднання гегемонії США з елементами глобалізації може поставити більшість держав світу перед необхідністю обмеження імперських амбіцій

і впливу Америки та водночас сприяти процесам глобалізації у тій її частині, яка найбільше відповідає інтересам конкретних країн.

Потужним засобом глобалізованого культурного імперіалізму Сполучених Штатів стали телекомунікаційні системи та комп'ютеризовані інформаційні мережі, що останні кілька десятиріч широко використовуються ними, для реалізації власних імперіалістичних інтересів [22, с. 18]. У результаті процесу глобалізації посилюється значення інформації, зростає кількість інформаційних мереж та каналів зв'язку. Америка нині володіє багатьма телеканалами та радіостанціями, які транслюють власні передачі на великих геопросторах, що дає можливість Сполученим Штатам розповсюджувати необхідну їм інформацію на значні території і тим самим впливати на формування світогляду, громадської думки, свідомості та стилю життя далеко за своєю геотерією та державними кордонами.

Змістом всесвітньої культурної глобалізації є поширення масової культури, що відповідає імперіалістичним інтересам США як з поширення власного культурного впливу у світі, так і зменшення поширеності та впливовості тих культур, які заперечують ідеологію лібералізму й можуть чинити опір американізації та «американському стилю життя». Через поширення масової культури США та Заходу загалом намагаються розширити свій вплив і встановити світову одноманітність і зашореність відповідно західному шаблону, нівелюючи традиції, звичаї та цінності інших культур. Поступово у світі відбувається латентна вестернізація всього культурного та соціально-побутового життя людини, де все «західне» проголошується прогресивним, а національне, локальне – відсталим і заскорузлим.

І насамкінець, виходячи з імперської геостратегії Сполучених Штатів і потреб глобалізації, новообраний американський президент Джо Байден у виступі в Конгресі США з нагоди ста днів свого президентства у квітні 2021 р. заявив: «Ми знову очолюємо світ!», «Майбутнє належить Америці!».

Висновки. У ХХІ ст. США активно й надалі продовжують будувати власну імперію залежних держав, і глобалізація є проявом та вагомим геополітичним фактором і знаряддям цього процесу одночасно. Для поширення свого імперського впливу Сполучені Штати інтенсивно використовують всі наявні різновиди (типи) глобалізації: політичну (поширення демократії і діяльність міжнародних організацій), економічну (діяльність американських ТНК і взаємозалежність економік держав), ідеологічну (насадження лібералізму та ліберальних цінностей), культурну (розповсюдження масової культури й американського способу життя). До цих видів глобалізації можемо додати ще й військову глобалізацію, що проявляється в уніфікації військової потуги

західних і прозахідних держав стандартам НАТО, а по суті армії США, велич і сила котрої є беззаперечною та очевидною. Сполучені Штати у світі проводять імперську зовнішню політику, будуючи власну імперію залежних «держав», використовуючи в цьому всесвітній процес глобалізації.

Глобалізація та зовнішня політика США – процеси взаємопов'язані. Сама глобалізація, в усіх її різновидах, відбувається в рамках імперіалістичних інтересів Америки. Глобалізація є інструментом американської геополітики, новітньою формою колоніалізму супердержави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бердяев Н.А. Судьба России. Москва : Издательство Московского университета, 1990.
2. Гольцов А.Г. Геополітика та політична географія: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2012. С. 287–295; Кудряченко А.І., Рудич Ф.М., Храмов В.О. Геополітика : підручник. Київ : МАУП, 2004. С. 96–121; Лясота А.Є. Глобалізаційні процеси в сучасному світі та Україні: політичні ризики та перспективи. *Регіональні студії*. 2020. № 23. С. 32–37; Суліма Є.М., Шепелєв М.А. Глобалістика : підручник. Київ : Вища школа, 2010. С. 127–153, 253–264; Шергін С.О. Концептуально-праксеологічні аспекти глобалізаційного розвитку. *Глобалізація і сучасний міжнародний процес* / за ред. проф. Б.І. Гуменюка і проф. С.О. Шергіна. Київ : Ун-т «Україна», 2009. С. 104–105.
3. Robertson R. The twofold process of the particularization of the universal and the universalization of the particular. *Globalization: Social Theory and Global Culture*. London: Sage, 1992. P. 173–175.
4. Мировая политика и международные отношения: учебное пособие / под ред. С.А. Ланцова, В.А. Ачкасова. Санкт-Петербург : Питер, 2006. 448 с.
5. Кудряченко А.І., Рудич Ф.М., Храмов В.О. Геополітика: підручник. Київ : МАУП, 2004. 296 с.
6. Мадіссон В.В., Шахов В.А. Сучасна українська геополітика : навч. посібник. Київ : Либідь, 2003. 176 с.
7. Глобалізація. *Політологічний енциклопедичний словник* / упорядник В.П. Горбатенко; за ред. Ю.С. Шемшученка, В.Д. Бабкіна, В.П. Горбатенка. 2-е вид., доп. і перероб. Київ : Генеза, 2004. С. 107–108.
8. Вегеш М., Палінчак М., Петрінко В. Геополітика в постанях і термінах: підручник для студентів і аспірантів спеціальності «Політологія». Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2020. 786 с.
9. Глобализация и мультикультурализм / отв. ред. Н.С. Кирабаев. Москва : Издательство РУДН, 2005. 332 с.
10. Богомолов Б.А. Глобализация: некоторые походы к осмыслению феномена. *Вестник Московского университета. Серия 12. Политические науки*. 2004. № 3. С. 105–118.
11. Сирота Н.М. Глобализация: политические аспекты: учеб. пособие. Санкт-Петербург: Изд. центр Санкт-Петербургского гос. ун-та аэрокосмического приборостроения, 2007. 84 с.
12. Левашова А.В. Глобализация мира: миф или реальность? *Вестник Московского университета. Серия 18. Социология и политология*. 2001. № 11. С. 15–28.
13. Арыстанбекова А. Глобализация. Объективная логика и новые вызовы. *Международная жизнь*. 2004. № 4-5. С. 54–65.
14. Дилигенский Г.Г. Глобализация в человеческом измерении. *Мировая экономика и международные отношения*. 2002. № 7. С. 4–15.
15. Кравчук М. Концептуальна еволюція теорій глобалізації. *Політичний менеджмент*. 2003. № 2. С. 122–136.
16. Глобализация, рост и бедность. Построение всеобщей мировой экономики / отв. ред. М.Ю. Пахомов. Москва: Изд-во «Весь Мир», 2004. 216 с.
17. Мунтян М. Глобализация, международные отношения и мировая политика. URL: <http://viperson.ru/wind.php?ID=282843&soch=1> (дата звернення: 22.06.2021).
18. Гольцов А. Імперіалістична геостратегія в сучасному світі (на прикладі США і Росії). *Персонал*. 2006. № 8. URL: <http://www.personal.in.ua/article.php?id=344> (дата звернення: 25.06.2021).
19. Косолапов Н.А. Международно-политическая организация глобализирующегося мира: модели на среднесрочную перспективу. *Общественные науки и современность*. 2001. № 6. С. 140–166.
20. Ваджра А. США: мировая империя. URL: <http://www.ruska-pravda.com/index.php/200906042790/stat-iv-arhivny-andreja-vadzhy/2009-06-04-06-09-17.html> (дата звернення: 25.06.2021).
21. Пьетэрсэ Й.Н. Неолиберальная империя. *Политическая наука*. 2008. № 4. С. 198–202.
22. Сміт Е. Національна ідентичність. Київ : Видавництво «Основи», 1994. 224 с.